

Волошан І.Г.
старший викладач кафедри бухгалтерського обліку
Харківського національного економічного університету
м. Харків, Україна

ОСОБЛИВОСТІ КОНТРОЛЮ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТОВАРОРУХУ

Формування обліково-інформаційного забезпечення товарних операцій та контроль за його створенням є основними факторами побудови інформаційної системи торговельного підприємства. Контроль інформаційного забезпечення товароруху відноситься до стадії документування, адже саме тут формуються облікові документи, які є основним джерелом інформації про товарні операції.

Контроль інформаційного забезпечення повинен складатися з внутрішнього контролю та контролю інформаційної безпеки підприємства.

Внутрішній контроль інформаційного забезпечення складається з етапів контролю за процесом створення інформаційного забезпечення господарської діяльності підприємства. Під контролем інформаційної безпеки торговельного підприємства розуміється захищеність інформаційної системи від випадкового або навмисного втручання, що завдає шкоди власникам або користувачам інформації [1, с. 147].

Комп'ютерні інформаційні технології, що швидко розвиваються в умовах сьогодення, вносять помітні зміни в наше життя. Інформація стала товаром, який можна придбати, продати, обміняти чи використати на власний розсуд. В сучасних умовах розвитку комп'ютерних технологій копіювання, зміна і передача інформації стали дуже простими. З одного боку, це досить зручно, а з іншого боку, ми отримали небезпеку того, що інформація по дорозі з точки «А» в точку «Б» буде скопійована або змінена. Зробити копію з інформації, яка знаходиться (передається, зберігається) в електронному чи паперовому вигляді стало настільки просто, що науковці та власники всерйоз задумалися над захистом інформації.

Таким чином, метою системи контролю інформаційного забезпечення торговельного підприємства є забезпечення системи внутрішнього контролю товароруху та інформаційної безпеки підприємства в цілому.

На сьогоднішній день можна сформулювати три базові принципи, які повинна забезпечити система контролю інформаційного забезпечення товароруху: цілісність даних; конфіденційність та доступність інформації.

Сучасна інформаційна система торговельного підприємства являє собою складну систему, що складається з великого числа компонентів різного ступеня автономності, які пов'язані між собою і обмінюються даними. Складові компоненти інформаційної системи можна розділити на наступні елементи: апаратні засоби; програмне забезпечення; архівні та довідкові дані; персонал. Практично кожен компонент може підпасти під зовнішній вплив або вийти з ладу. Тому, необхідно окремо контролювати кожен компонент інформаційної системи з метою створення захисту інформаційного забезпечення товароруху.

Формування режиму контролю інформаційної безпеки товароруху - проблема комплексна, її вирішення залежить не лише від суб'єкту господарювання, а й від середовища функціонування. Заходи щодо її вирішення можна поділити на п'ять рівнів: законодавчі; морально-етичні; адміністративні; фізичні; апаратно-програмні [2, с. 78]. Єдина сукупність наведених заходів, спрямованих на протидію загрозам внутрішньої та зовнішньої безпеки інформаційного забезпечення товароруху з метою зведення до мінімуму можливості збитку, утворюють систему контролю інформаційного забезпечення товароруху.

Процес формування системи контролю інформаційного забезпечення товароруху має відповідати системі принципів, що забезпечать оптимальні умови її створення та функціонування. Вважаємо, необхідним дотримуватися наступних принципів її застосування:

вартість засобів контролю інформаційного забезпечення товароруху повинна бути менше, ніж розміри можливого збитку від втручання в інформаційну систему торговельного підприємства;

контроль тим ефективніший, чим простіше користувачеві працювати в системі обліково-інформаційного забезпечення;

кожен користувач повинен мати обмежений набір функціональних можливостей, необхідний для роботи;

під контролем та захистом повинна знаходитися вся система створення та обробки облікової інформації.

об'єкти контролю та захисту доцільно розділяти на групи так, щоб порушення захисту в одній з груп не впливало на безпеку інших;

система контролю та захисту обліково-інформаційного забезпечення товароруху повинна розроблятися, виходячи з припущення, що користувачі будуть здійснювати серйозні помилки, тобто містити пастки від несанкціонованих дій;

фахівці, які мають відношення до системи контролю та захисту інфор-

маційного забезпечення повинні повністю уявляти принципи її функціонування та у разі виникнення скрутних ситуацій терміново на них реагувати;

розробники системи контролю та захисту, не повинні бути в числі тих, кого ця система буде контролювати;

особи, які займаються забезпеченням інформаційної безпеки підприємства, повинні нести особисту відповідальність;

існування механізмів контролю та захисту обліково-інформаційного забезпечення товароруху повинно бути, по можливості, приховано від користувачів, робота яких знаходиться під контролем.

система контролю та захисту стає більш ефективною і гнучкою, якщо вона допускає зміну своїх параметрів з боку адміністратора, адже найбільш важливі і критичні рішення повинні прийматися людиною.

Після визначення мети контролю та захисту обліково-інформаційного забезпечення товароруху необхідно визначити об'єкти контролю. Сукупність обліково-інформаційного забезпечення об'єктів контролю складає контур інформаційного контролю та захисту (або контур інформаційної безпеки).

Контур інформаційного контролю та захисту дозволяє контролювати всю інформацію, що циркулює відкритими каналами в межах підприємства, а також відправляється за межі підприємства, і отримується зовні.

Дослідивши об'єкти та суб'єктів торгівлі, торгово-технологічні процеси підприємств торгівлі, вважаємо, що контур інформаційного контролю та захисту торговельного підприємства складається з наступних масивів інформації про: постачальників; покупців; запаси торговельного підприємства; товарний асортимент; ринки збуту та торгово-технологічні процеси підприємства.

Таким чином, визначивши мету та принципи системи контролю та захисту інформаційного забезпечення товароруху можна стверджувати, що алгоритм створення системи на торговельних підприємствах наступний:

1. визначення об'єктів контролю та захисту інформаційного забезпечення товароруху, а також центрів відповідальності за його документуванням, обробкою, зберіганням;

2. виявлення внутрішніх і зовнішніх загроз обліково-інформаційного забезпечення товароруху та оцінка їх ймовірності;

3. оцінка можливого збитку торговельного підприємства від втрати чи пошкодження облікової інформації;

4. аналіз діючих заходів контролю та захисту обліково-інформаційного забезпечення товароруху на підприємстві та визначення їх вузьких місць;

5. визначення достатньої та оптимальної кількості заходів контролю та

захисту обліково-інформаційного забезпечення товароруху;

6. організаційне, фінансове, юридичне, технічне, фізичне та апаратно-програмне забезпечення заходів контролю та захисту обліково-інформаційного забезпечення товароруху;

7. впровадження заходів контролю та захисту обліково-інформаційного забезпечення товароруху на підприємстві;

8. контроль та захист обліково-інформаційного забезпечення товароруху у безперервному режимі функціонування.

Таким чином, визначивши необхідність створення системи контролю та захисту обліково-інформаційного забезпечення товароруху вважаємо необхідним створення на підприємствах торгівлі служби контролю та захисту інформації, з метою збереження інформаційної системи підприємства та контролю її формування.

Служба повинна складатися з окремих ділянок (фахівців), кожна з яких відповідатиме за складові системи контролю. На нашу думку, торговельні підприємства повинні створювати службу з наступними підрозділами:

підрозділ програмно-апаратного контролю та захисту обліково-інформаційного забезпечення товароруху;

підрозділ інженерно-технічного контролю та захисту обліково-інформаційного забезпечення товароруху;

підрозділ конфіденційного діловодства з обліково-інформаційного забезпечення товароруху.

Таким чином, створення служби контролю та захисту інформації дозволить підприємствам торгівлі створити захисну оболонку обліково-інформаційного забезпечення підприємств торгівлі від зовнішнього та внутрішнього втручання в інформаційну систему підприємства.

Контроль обліково-інформаційного забезпечення товароруху є важливою функцією управління торговельного підприємства, але необхідно зауважити, що окрім наявності облікової інформації необхідно забезпечити відповідний рівень її якості.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Івахненко, С. В. Комп'ютерний аудит: контрольні методики і технології [Текст] / С. В. Івахненко. -К. : Знання, 2005. - 286 с.

2. Ветлугина, И. М. Информационное моделирование в управлении современными экономическими системами [Текст] : монография / И. М. Ветлугина / под науч. ред. Л. В. Акимовой. - Дальневост. гос. ун-т. - М. :

«Спутник», 2005. - 125 с.

3. Евдокимова, А. В. Внутренний аудит и контроль финансово-хозяйственной деятельности организаций [Текст] : практ. пособие / А. В. Евдокимова, И. Н. Пашина. - М.: ИД «Дашков и К». - 2009. - 208 с.

4. Волошан. І. Г. Особливості контролю первинного обліку товарних операцій [Текст] / І. Г. Волошан // Теорія і практика стратегічного управління розвитком галузевих і регіональних суспільних систем: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. конф. 15-17 травня 2013 р. - Івано-Франківськ: ІФНТУНГ, 2013. -С. 191-193.